

**Зауваження та пропозиції до проекту Закону України «про внесення змін до статті 185 Сімейного кодексу України щодо врегулювання деяких положень стосовно участі батьків у додаткових витратах на дитину»
(реєстр. № 13051 від 27.02.2025)**

З пояснювальної записки до вказаного проекту Закону вбачається, що його метою є гарантування участі обох батьків у додаткових витратах на дитину за наявності відповідного судового спору.

Так, автори проекту пропонують у частині другій статті 185 Сімейного кодексу України: абзац перший після слів «що мають істотне значення» доповнити словами *«зокрема, потрібно враховувати, якою мірою кожен із батьків зобов'язаний брати участь у цих витратах з огляду на матеріальне та сімейне становище сторін та інші інтереси та умови.»*; доповнити абзацом другим такого змісту: *«Доказами, які підтверджують наявність особливих обставин, що спричинили додаткові витрати на дитину, можуть бути документи, які підтверджують витрати, свідчать про необхідність та додаткових витрат.»*.

У частині першій статті 3 Конвенції про права дитини визначено, що в усіх діях щодо дітей незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, **першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.**

Відповідно до частин першої та другої статті 27 Конвенції про права дитини держава визнає право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини. Батьки або інші особи, які виховують дитину, **несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей і фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини.**

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про охорону дитинства» кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінують, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України.

Згідно зі статтею 51 Конституції України батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття, що передбачено і статтею 180 Сімейного кодексу України.

В окремих випадках за наявності особливих обставин, крім звичайних витрат на дитину, вимагаються додаткові. Розмір додаткових витрат повинен визначатися залежно від передбачуваних або фактично понесених витрат на дитину.

До таких особливих обставин відносять насамперед випадки, коли дитина, яка перебуває на утриманні батьків, потребує додаткових витрат на неї у зв'язку з розвитком певних її здібностей чи страждає на тяжку хворобу. Особливі обставини можуть бути зумовлені як негативними (хвороба), так і позитивними фактами (схильність дитини до музики, що потребує купівлі музичного інструменту, або до певного виду спорту, що

вимагає додаткових матеріальних витрат, або дитина потребує оздоровлення та відпочинку біля моря чи на гірському курорті).

Під час проведеного круглого столу «Спори про стягнення додаткових витрат на дитину: на що звертати увагу для досягнення позитивного результату», який був організований Комітетом НААУ з питань сімейного права спільно з Центром «Адвокат дитини» Вищої школи адвокатури НААУ, суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді **Ольга Ступак** [резюмувала](#), що у відповідній категорії справ:

- потрібно зосередитися на доказуванні існування особливих обставин, **тут не може бути шаблонів, необхідно детально доводити особливості дитини** (зокрема, можливо надавати висновки психолога, інших спеціалістів щодо схильності дитини до спорту, малювання, музики тощо);
- можна просити стягнення додаткових витрат на дитину (як уже понесених, так і наперед, якщо вони прогнозовані та доведені);
- такими стягненнями можуть бути одноразові суми або щомісячні платежі на конкретний період;
- необхідно враховувати думку дитини: чи бажає вона сама розвиватися у певній сфері, чи це більше бажання одного з батьків (тут також може бути корисним висновок психолога про інтереси дитини).

Також [під час зазначеної дискусії](#) член Комітету НААУ з питань сімейного права, адвокат Ірина Попіка представила судову практику щодо випадків, у яких обов'язок батьків брати участь у додаткових витратах на дитину не виникає: відвідування дитиною приватного дитячого садка (постанова ВС від 10.01.2019 у справі № 369/11745/16-ц), відвідування спортивної секції та дитячого гуртка малювання (постанова Верховного Суду від 30.01.2019 у справі № 205/4622/16-ц (провадження № 61-22588св18), придбання планшета (постанова Верховного Суду від 12.03.2020 у справі № 520/12681/17 (провадження № 61-14849св19), придбання квадроциклу (така позиція міститься у постанові Львівського апеляційного суду від 18.02.2020 у справі № 466/667/19 (провадження № 22-ц/811/2901/19).

Крім того, наразі існуюче законодавство не передбачає того, що додаткові витрати має нести лише один з батьків. Розмір участі у додаткових витратах на дитину в разі спору визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення. Цей перелік не може бути обмежений лише певними обставинами, оскільки в кожному конкретному випадку будуть особливі обставини, які мають значення лише в справі, що розглядається.

Звертаємо увагу, що питання доказів і доказування у спорах, що виникають із сімейних правовідносин, регулюється Цивільним процесуальним кодексом України.

За змістом статті 76 ЦПК України доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими й електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків.

Пропонована проектом Закону норма ч. 2 ст. 185 СК України, що «доказами, які підтверджують наявність особливих обставин, що спричинили додаткові витрати на дитину, можуть бути документи, які підтверджують витрати...», не узгоджується з процесуальними нормами, може розцінюватися як звужуюча обсяг доказів лише до документального підтвердження додаткових витрат, що негативно впливатиме на реалізацію процесуальних прав сторін і може призвести до порушення основоположних принципів змагальності та диспозитивності цивільного судочинства.

Запровадження дієвого механізму виконання обов'язку батьків брати участь у додаткових витратах на дітей, що викликані особливими обставинами, з пріоритетом на найкращих інтересах дитини потребує системних і взаємоузгоджених змін національного законодавства.

Враховуючи вищевикладене, на думку НААУ, включення процесуального аспекту до ст. 185 СК України не відповідає призначенню норм матеріального права, які визначають зміст прав і обов'язків. Натомість саме норми процесуального права відповідають на питання, як, яким чином, у якому порядку права та обов'язки можуть і мають бути реалізовані, відповідно, зміни мають ініціюватися до ЦПК України.

Таким чином, проект Закону (реєстр. № 13051 від 27.02.2025) потребує суттєвого доопрацювання.